

Een wezenlijk schrijver en een voorwaardelijk schrijver – 3

De gelegenheid maakt de dief, zeggen we. En zoals we het wel eens hebben over 'kwaad geld', zo maakt een dergelijk ongezond gistingproces 'kwade schrijvers'. Want het feit dat het onze tijd aan conclusie ontbreekt verbergt dat het de schrijvers daaraan ontbreekt. Natuurlijk kan er, als het om begaafdheid en dergelijke gaat, gradueel een enorm verschil zijn tussen de voorwaardelijke schrijvers, maar wezenlijk hebben ze dit gemeenschappelijk dat ze eigenlijk geen schrijver zijn. In een dergelijke gistingperiode kunnen er uitmuntende hoofden naar de bliksem gaan, maar zelfs het meest onbetekenende hoofd kan het voor elkaar krijgen schrijver te worden, op zijn minst van een kleine voorwaardelijke bijdrage in een krant. Op die manier is er kans op promotie voor het meest onbeduidende hoofd, en als gevolg daarvan is er natuurlijk een groot aantal, een menigte aan schrijvers. Je kunt ze het best vergelijken met zwavelstokjes, luciferhoutjes, die per bosje verkocht worden. Dan neem je zo'n schrijver, op wiens hoofd, net als bij die lucifers, een fosforhoudend laagje is aangebracht: een voorstel voor een of ander project, een wenk; je pakt hem bij zijn benen en je strijkt hem af in een of andere krant, wat dan zeker zo'n drie à vier kolommen oplevert. En voorwaarden zonder enige conclusie hebben werkelijk een frappante gelijkenis met die fosfor – allebei vatten ze zomaar vlam.

Maar ondanks dat ontvlambare, of misschien juist op grond ervan, hebben alle voorwaardelijke schrijvers, hoe groot hun onderlinge graduele verschillen ook mogen zijn, één ding gemeenschappelijk: ze hebben allemaal iets *tendentieus*, ze willen allemaal een of andere werking teweegbrengen, ze willen allemaal dat wat zij schrijven alom zal worden verbreid, het liefst willen ze dat het gelezen wordt door heel de

mensheid. Tendentieus te zijn, in het zweet van je aanschijn niet aflatend achter tendensen aan te lopen, zonder eigenlijk zelf precies te weten waar die naar tenderen – dat is het uitzonderlijke wat in een dergelijke tijd van gisting voor de mensen is weggelegd. Want als je dat wel weet, heel concreet, dan ben je ook in het bezit van een conclusie. Het is als met het spreekwoord: ze hebben de klok horen luiden, maar ze weten niet waar de klepel hangt.

In plaats van als enkeling, ieder afzonderlijk, voor jezelf heel goed te weten wat je concreet wilt, voordat je begint iets onder woorden te brengen, beeldt men zich bijgelovig in hoe nuttig het is een discussie te veroorzaken. Met behulp van die bijgelovige inbeelding verandert men wat we redelijkerwijs dienen te verstaan onder 'vereende krachten'. Die vooronderstellen namelijk allereerst krachten, en het verenigen is wat ze verenigt. Het is echter bijgeloof aan te nemen dat je een vereniging dronken lui nuchter maakt door hen te verenigen. Men beeldt zich bijgelovig in dat de tijdgeest, terwijl de mensen individueel ieder voor zich niet weten wat ze willen, door haar dialectiek in staat is om openbaar te maken wat ze nu eigenlijk willen. Op die manier kunnen die tendentieuze lieden te weten komen waarheen ze eigenlijk tenderen. [...] Alle individuen hebben ieder voor zich nergens vaste voet, maar ze beelden zich in dat ze in de generatie *gemeenschappelijk* voet aan de grond hebben. Maar dat is te veel gevraagd, het is een vorm van bijgelovigheid. Ondertussen neemt de algehele gisting toe, iedereen is op zijn manier druk bezig om, als ik het zo zeggen mag, met behulp van dat brandbare goedje 'de voorwaarden' de ketel nog wat op te stoken. Maar niemand schijnt zich het gevaar te realiseren dat er geen machinist aanwezig is. (*Boek over Adler; Pap.* VII B 235, p. 8v)